

ДАНИ СРПСКОГА ДУХОВНОГ ПРЕОБРАЖЕЊА
XXVI

SERBIAN SPIRITUAL REVIVAL WEEK
XXVI

THE MIDDLE AGES
IN SERBIAN SCIENCE, HISTORY,
LITERATURE
AND ARTS
X

Six Centuries of the Manasija Monastery

SYMPOSIUM
DESPOTOVAC–MANASIJA, AUGUST 21–22, 2018

Editorial Board

Stanoje Bojanin, PhD (Belgrade, Serbia); Zlata Bojović, PhD, full member of SASA (Belgrade, Serbia); Pavle Dragičević, PhD (Banja Luka, Republic of Srpska); Ekaterina Yakushkina, PhD (Moscow, Russia); Gordana Jovanović, PhD (Belgrade, Serbia); Viktor Savić, PhD (Belgrade, Serbia); Radoslava Stankova, PhD (Sofia, Bulgaria); Rada Stijović, PhD (Belgrade, Serbia); Jelica Stojanović, PhD (Nikšić, Montenegro); Ljiljana Stošić, PhD (Belgrade, Serbia); Wolfgang Steininger, PhD (Graz, Austria)

Editor-in-Chief
GORDANA JOVANOVIĆ

DESPOTOVAC
2019

ДАНИ СРПСКОГА ДУХОВНОГ ПРЕОБРАЖЕЊА
XXVI

СРЕДЊИ ВЕК У СРПСКОЈ
НАУЦИ, ИСТОРИЈИ,
КЊИЖЕВНОСТИ
И УМЕТНОСТИ
X

ШЕСТ ВЕКОВА ОД ЗАВРШЕТКА ГРАДЊЕ МАНАСТИРА МАНАСИЈЕ

НАУЧНИ СКУП
ДЕСПОТОВАЦ–МАНАСИЈА, 21–22. АВГУСТ 2018

Редакција

*др Сјаноје Бојанин (Београд, Србија); др Злајка Бојовић,
редовни члан САНУ (Београд, Србија); др Павле Драгичевић
(Бања Лука, Република Српска); др Јекаћерина Јакушкина
(Москва, Русија); др Гордана Јовановић (Београд, Србија);
др Виктор Савић (Београд, Србија); др Радослава Сјанкова
(Софија, Бугарска); др Рада Сјијовић (Београд, Србија);
др Јелица Сјојановић (Никшић, Црна Гора); др Љиљана
Сјошић (Београд, Србија); др Волфганг Шјајнгер (Грац,
Аустрија)*

Главни уредник
ГОРДАНА ЈОВАНОВИЋ

ДЕСПОТОВАЦ

2019

Издавачи

Народна библиотека „Ресавска школа“, Деспотовац
Институт за српски језик САНУ, Београд

За издаваче

Санела Симић
др Јасна Влајић-Поповић

Рецензенти

др Злата Бојовић, дописни члан САНУ (Београд, Србија)
др Гордана Јовановић (Београд, Србија)
др Рада Стијовић (Београд, Србија)

ISBN 978-86-82379-84-3

САДРЖАЈ

СРЕДЊИ ВЕК У СРПСКОЈ НАУЦИ, ИСТОРИЈИ, КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

СТУДИЈЕ И ЧЛАНЦИ

- ГОРДАНА Д. СИМИЋ, СВЕТЛАНА М. ВУКАДИНОВИЋ (Београд):
Ушемељење и одбрана манастира Ресаве и могуће епиграфске грађе утврђења
9
- ГОРДАНА М. ЈОВАНОВИЋ (Београд): *О највишим на фрескама манастира Ресаве (Манасије). Други део*
21
- ГОРДАНА С. ТОМОВИЋ (Београд): *О законодавној делатности деспоина Стефана Лазаревића*
31
- ЗЛАТА Д. БОЈОВИЋ (Београд): *Деспоин Стефан Лазаревић у књижевној и народној традицији*
53
- ЉИЉАНА М. ЈУХАС ГЕОРГИЈЕВСКА (Београд): *Књижевни садржаји у повељама деспоина Стефана Лазаревића*
61
- БРАНКА С. ИВАНИЋ (Београд): *Представе обедовања и прџезног џосућа у Манасији. Први део*
77
- РАДИВОЈ Ђ. РАДИЋ, МАРКО Ј. ШУИЦА (Београд): *Византија и Србија око 1418. године*
95
- ВИКТОР Д. САВИЋ (Београд): *Промена владарског џојииса: кнез и деспоин Стефан Лазаревић*
105
- СТАНОЈЕ С. БОЈАНИН (Београд): *„Љубочасан џразник“: свеџковина манастира Ресаве у Житију Стефана Лазаревића од Консианџина Философа*
123
- ТОМИСЛАВ Ж. ЈОВАНОВИЋ (Београд): *Нови џреџиси Канџакузинове Молитве Богородици*
145
- БРАНИСЛАВ Ј. ЦВЕТКОВИЋ (Јагодина–Београд): *Владарски џорџреџи у Рамаћи*
179

МИЛОШ Б. ИВАНОВИЋ (Београд): *Стефан Лазаревић у културним
списима о кнезу Лазару*
213

БОРИС Ж. БАБИЋ (Бања Лука): *Солун у Животу деспота Стефана
Лазаревића од Константина Филозофа*
225

АНЂЕЛА Ђ. ГАВРИЛОВИЋ (Београд): *О иконографским
специфичностима сцене визија Светог Петра Александријског
у цркви Свете Тројице у Ресави*
237

МИЛИВОЈЕ С. СПАСИЋ (Београд): *Милош Црњански
о Светом Сави*
251

КСЕНИЈА В. МИЛОВАНОВИЋ (Београд): *Прејиси дела о Светом
кнезу Лазару у рукописној збирци манастира Хиландара*
267

ПРИЛОГ

СИЛВАНА Н. ЦАКИЋ (Деспотовац): *Библиотека манастира
Манасије*
277

Трибина „ДВА ВЕКА ОД ПРВОГ ИЗДАЊА ВУКОВОГ СРПСКОГ
РЈЕЧНИКА“, 22. АВГУСТ 2018. ГОДИНЕ

РАДА Р. СТИЈОВИЋ (Београд): *Вуков Рјечник – двеста година
од објављивања (1818–2018)*
283

НАТАША С. ВУЛОВИЋ (Београд): *Изложба „Српска лексикографија
од Вука до данас“*
291

МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ (Београд): *Ресави и прво
издање Српског рјечника Вука Стефановића Караџића*
303

ХРОНИКА

САНЕЛА Р. СИМИЋ (Деспотовац): *Хроника XXVI Дана српског
духовног преображења. Дани у славу десетог*
315

Марина Љ. Спјасојевић*
(Институт за српски језик САНУ, Београд)**

РЕСАВА И ПРВО ИЗДАЊЕ СРПСКОГ РЈЕЧНИКА ВУКА СТЕФАНОВИЋА КАРАЦИЋА

У раду се указује на „место“ Ресаве у *Српском рјечнику* Вука Стефановића Караџића из 1818. године. Прво се говори о припремама за издавање *Српског рјечника* кроз систем пренумерације и удео кнеза Милосава Здравковића Ресавца у томе. Други део је посвећен „ресавском наречју“ у самом *Рјечнику* и малобројним лексемама из овог краја које су се нашле у њему.

Кључне речи: Српски рјечник, 1818, Вук Стефановић Караџић, Ресава, кнез Милосав Здравковић Ресавца.

Крајем новембра 1818. године у Бечу, у штампарији Јерменског манастира, завршено је штампање речника међаша српске лексикографије, али и књиге која је умногоме одредила развој српског књижевног језика, књижевности и имала утицаја на судбину других хуманистичких дисциплина, попут етнографије, фолклористике итд. То је књига са насловом *Српски рјечник истолкован њемачким и латинским ријечима скупио и на свијет издао Вук Стефановић Караџић*, позната као Вуков први *Српски рјечник*.¹ У овом прилогу говорићемо, с једне

* marina.spasojevic@isj.sanu.ac.rs

** Овај рад је настао у оквиру пројекта *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* (бр. 178009), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ За историјат настанка овог речника и његов пријем у јавности, с једне, и његове лексикографске и лингвистичке карактеристике в. Љ. Стојановић, *Живот и рад Вука Стефановића Караџића*, Београд, 1924; М. Поповић, *Вук Стефановић Караџић 1787–1864*, Београд, 1964; исти, *Памћивек (Српски рјечник Вука Сп. Караџића)*, Београд, 1983; А. Белић, *О великим сивараоцима*, Изабрана дела Александра Белића, књ. VI, Београд, 1998; П. Ивић, *О Вуковом Рјечнику из 1818. године*, Поговор у: Српски рјечник (1818), Сабрана дела Вука Караџића, књ. 2, Београд, 1965 (прештампано у П. Ивић, *О Вуку Караџићу*, Целокупна дела Павла Ивића IV, Сремски Карловци – Нови Сад, 1991, 5–184).

стране, о материјалној потпори приликом припреме за штампу Вуковог *Српског рјечника*,² где ћемо успоставити копчу између Вука и кнеза Милосава Здравковића Ресавца, а с друге стране, указаћемо на оно што је у Вуковом *Рјечнику* обележено као ресавско (наречје, како га Вук назива) и има ли речи из ресавског краја у њему. Циљ овога текста није пуко повезивање локалног у јубиларној години са Вуковим *Српским рјечником*, већ и да се, између осталог, покаже како су све поре српства, сви српски крајеви на свој начин уткани не само у ово Вуково дело већ и у целокупно настојање Вуково за успостављање књижевног језика на народној основици.

Са Вуковим радом и припремама за издавање *Српског рјечника* јавност је била упозната преко Новина српских од 1816. године тако што се Вук огласио *објавленијима* (огласима) три пута. Најпре, марта 1816. године,³ потом у исто време после две године – марта 1818. године⁴ и на крају средином исте године.⁵ Прво и друго објавленије имали су идејни и пропагандни циљ. Наиме, Вук је желео да представи речник и његов значај у тежњи за успостављањем књижевног језика на народној основици, а тим идејним постулатима да подстакне читаоце на претплату – пренумерацију. Треће *објавленије* је кратко и дато је са циљем да се допуни пренумерација, јер средстава није било.⁶

Податке о путевима и странпутицама до Вуковог *Рјечника*, пре свега, доноси нам његова преписка.⁷ Из Вукових писама ишчитавамо која је питања морао решавати како би постигао свој циљ: прво, стручна, језичка – граматичка (фонетска, пре свих, која су првом издању дала печат једног дијалекта, док се у издању 1852. године ствара надијалекатска база: писање *x*, одустајање од јекавског јотовања итд.), избор дијалекатске основице, граfiјско-ортографско (графеме *ђ*,

² Уп. М. Спасојевић, *У сусрећ двестойојој годишњици Вуковог првог издања Српског рјечника*, Даница, српски народни илустровани календар за 2017, Београд, 2016, 260–269.

³ Прво објавленије (оглас) и позив на пренумерацију (претплату) за *Српски рјечник* Вук је написао у Шишатовцу 20. марта 1816. године, а штампано је на два непагинирана листа 4°, као додаток Новинама српским у Бечу за број 88 од 18. априла, број 112 од 16. маја и број 172 од 23. септембра 1816. године. На последњој страници сваког од ових бројева налазила се белешка која је скретала пажњу на Вукову објаву.

⁴ Друго објавленије штампано је на два листа великог формата 8°, исто као додаток Новинама сербским у бројевима 20, 21 и 22 од 9, 13. и 16. марта 1818. године, са уредничком белешком на крају.

⁵ Треће објавленије штампано је у броју 58 од 20. јула 1818. године Новина српских.

⁶ О садржају објавленија и фазама на изради и издавању *Рјечника* в. М. Спасојевић, *У сусрећ двестойојој годишњици Вуковог првог издања Српског рјечника*.

⁷ Вук Стеф. Караџић, *Прейска I (1811–1821)*, Сабрана дела Вука Караџића XX, Београд, 1988.

ћ итд.) и лексикографска, те и како назвати ово дело – *Рјечник, Словар, Лексикон* и сл., и друго, једнако битна – издавачка и финансијска. Могли бисмо направити паралелу на овом месту – и после два века ове препреке једнако стоје пред лексикографима. Он је са својим намерама упознао своје сараднике: Димитрија Давидовића, Димитрија Фрушича, Павла Соларића, Георгија Захаријевића. О стручним пирањима дискутовао је највише са Мушицким и Копитаром.

Преписка нам говори да је одзив за пренумерацију био мали или испод Вукових очекивања. Примера ради, навешћемо податке из неких писама из 1816. године. Писмо Јована Миоковића датовано у почетак априла 1816. године већ говори о томе како је списак пренумераната тешко начинити када се ни од оних који би требало први да дају не може наплатити. То се односи на народне прваке: проту Матеју Ненадовића, потом кнеза Павла Марковића, и са њим скелецију Благоја, који су се пријавили, али су „заборавили“ дати новац.⁸ Из Беча, нпр., 11. јуна Димитрије Фрушић извештава да је Павле Соларић нашао десет пренумераната, али да мисли да би их још више било кад би се доносили и италијански преводни еквиваленти. С тим да речник буде српско-немачки-латински-италијански, слаже се и Копитар.⁹ Соларић понавља и у писму од 19. јула из Венеције како је и Димитрије Давидовић с тим сагласан, јер би се тако већи број претплатника привукао.¹⁰ Како се писмом од 20. новембра Георгије Магарашевић вајка Вуку да је премештен у новосадску гимназију, па да му из Карловаца не може пренумеранте прибавити,¹¹ већ 22. новембра професор новосадске гимназије Димитрије Стефановић шаље списак од 29 пренумераната.¹² Платон Атанацковић у свом писму од 10. октобра Вуку шаље из Сомбора 7, а из Сентандреје имена 8 пренумераната.¹³ Стефан Филиповић 14. новембра из Руме шаље имена 10 пренумераната.¹⁴ Једини охрабрујући податак стиже из Далмације. Наиме, у свом писму од 27. августа Димитрије Давидовић извештава Вука да је у Шибенику владика Краљевић сабрао 105 пренумераната (мање окрепљујући податак јесте да они нису давали у форинтама, те се и на курсу губи).¹⁵

Вук је писао свим виђеним људима и тражио да препоруче његов подухват и нађу пренумеранте, а рок за завршетак пренумерације се

⁸ *Истио*, 298.

⁹ *Истио*, 304.

¹⁰ *Истио*, 311.

¹¹ *Истио*, 338.

¹² *Истио*, 343–344.

¹³ *Истио*, 326.

¹⁴ *Истио*, 335.

¹⁵ *Истио*, 318.

одлагао како новац није пристизао у очекиваним свотама. Тако, Вук 1. октобра пише Урошу Несторовићу, врховном надзорнику српских школа у Угарској, да препоручи речник директорима школа,¹⁶ што му он из Будима 6. октобра и обећава.¹⁷ Вођен горенаведеним примерима епископа Венедикта Краљевића, Вук пише епископу пакрачком Мојсију Миоковићу 15. октобра да и он по својој епархији позива на пренумерацију.¹⁸ Међутим, тешка материјална ситуација не дозвољава да се људи одазову, како се поручује у писму од 21. децембра, али га владика Миоковић не оставља без икакве материјалне потпоре и шаље му 100 форинти.¹⁹

Вукови сарадници Давидовић, Фрушић, Соларић, Захаријевић обавештавали су Вука о приспелим пренумерантима или неодазиву. Тако прикупљен новац није био довољан за штампу, а животне околности неретко су приморавале Вука да узима за живот од тог новца. Датуми које је предвиђао за улазак у штампарију и завршетак штампања стално су се померали, а цена пренумерације на крају била повећана са 10 на 20 форинти.

Рачунајући на бујање националног поноса, као и институцију добротворства, немајући других извора, крајем 1816. године Вук пише књазу Милошу Обреновићу, проценивши да он може бити покровитељ овог дела. Наиме, Вук кнеза упознаје са тим да је саставио речник – после Рајићеве историје најзначајнију српску књигу – али да су трошкови издавања 6.000 форинти. Међутим, Вук се нада да ће српски владар послати 300 дуката, јер би особита част била ако би издавање ове књиге помогао и учинио ползу и славу целом српском роду, а Вуку помоћ и благодетности. Као знак благодарности, Вук би књигу посветио кнезу Милошу.²⁰ Нажалост, нису уследили очекивани резултати, о чему сведоче извештаји Димитрија Фрушића о том питању из 1817. године. Тако, рецимо, 28. августа Фрушић се писмом обраћа кнезу Милошу са молбом и подсећањем да новчано помогне Вуку,²¹ на које до 20. септембра није добио одговор.²² Мало наде доноси писмо од 24. септембра, којим Фрушић јавља за кнежев одговор у коме благодари на части и помоћ обећава, али да сачекају 25. октобар и Народно собрание.²³ И после вишекратног распитивања, у писму 14. децембра

¹⁶ *Исџо*, 322.

¹⁷ *Исџо*, 324–325.

¹⁸ *Исџо*, 327.

¹⁹ *Исто*, 359–360.

²⁰ *Исџо*, 376–378.

²¹ *Исџо*, 500–501.

²² *Исџо*, 507.

²³ *Исџо*, 508–509.

Фрушић обавештава Вука да је од Јове Миоковића посередно сазнао да су се у Собранију супротставили Милошевом обећању, те да новац може добити кад књига изађе.²⁴ Из писма од 23. фебруара 1818. године сазнајемо да је старањем Димитрија Фрушића од кнеза обећана само скромна помоћ од 1500 гроша.²⁵

У пролеће 1818. рукопис речника је већ био у штампарији Јерменског манастира, али новац за штампу, без обзира на све покушаје да међу српским првацима и малобројном интелигенцијом и просвећенима дође до средстава, ипак није обезбедио, о чему сведоче и горенаведене обраћања црквеним лицима, интелигенцији и, на крају – господару кнезу Милошу Обреновићу. Најдрастичнији потез био је када је Вук 5. августа писао и цару Францу Првом са молбом да пружи потпору *илирско-немачко-лајинском* речнику,²⁶ али је 16. септембра добио негативан одговор од Бечког градског поглаварства.²⁷ Но ипак, напорним системом пренумерације, те истрајношћу и упорношћу, крајем 1818. године *Српски рјечник* је доспео у руке читалаца. Одјек у црквеним круговима био је очекивано негативан, како због писма, тако и због Вуковог навођења свих народних речи (нарочито опсцених).

Прегледајући Вукову преписку везану за излазак *Српског рјечника*, наишли смо и на име ресавског старешине – кнеза Милосава Здравковића Ресавца. Подсетимо се: бројне чињенице везане за личност и дело овог ресавског првака, као и велики део његове преписке, доступнијим су 2013. године учинили у својој монографији *Милосав Здравковић – њрви човек Ресаве, ѡрагом ѡредања, зајиса и архивске грађе* проф. др Десанка Стаматовић и Бошко Обрадовић.²⁸

Описмењавање Милосава Здравковића, потоњег кнеза ресавског, заснивало се на средњовековној традицији, у школама које су се неговале при манастирима и црквама. Он је 1808. године испунио услов да се упише на Велику школу и тако се нашао у генерацији великошколаца у којој је био Вук. Дакле, Милосав Здравковић био је школски друг Вука Карацића,²⁹ касније његов домаћин у Свилајнцу на пропутовањима кроз Србију.³⁰ Према архивској грађи, Милосав Здравковић био је претплатник и на *Новине сербске из царсѡвујущег града Вијене*³¹

²⁴ *Исѡо*, 537.

²⁵ *Исѡо*, 560–561.

²⁶ *Исѡо*, 607–609.

²⁷ *Исѡо*, 624.

²⁸ Д. Стаматовић, Б. Обрадовић, *Милосав Здравковић – ѡрви човек Ресаве, ѡрагом ѡредања, зајиса и архивске грађе*, Свилајнац–Деспотовац, 2013.

²⁹ *Исѡо*, 20/1.

³⁰ *Исѡо*, 77/2.

³¹ *Исѡо*, 72/1.

и у присним односима са Димитријем Давидовићем, који га је запамтио и поменуо у својим новинама као јединог претплатника ван књажевске куће још 1817. Године, а исто тако пренумерант и на друге вукове књиге.³² А како Вукова преписка сведочи: Милосав Здравковић Ресавац је био једини потенцијални пренумерант из Свилајнца, односно Ресаве за *Српски рјечник* 1818. године. Наиме, 23. јануара 1817. Георгије Захаријевић из Земуна јавља, по налогу Ј. Миоковића, да су се као пренумеранти пријавили још двојица, међу којима, кнез Милосав Здравковић Ресавац. Међутим, као доследни следбеник политике Милоша Обреновића, после горепоменуте књажеве одлуке да ускрати Вуку помоћ, претпостављамо да се и кнез Здравковић Ресавац поколебао и повукао своју пренумерицају, јер у истом Захаријевићевом писму стоји да му је јуче јављено да су се они „раскајали и да следоватељно нећеју“.³³

Но, ипак одштампана књига говори другачије. У списку пренумераната, после списка означеним римским бројем један I СВЕШТЕНИЦИ, под римским два наведени су ОСТАЛИ ЉУДИ по местима. Из Бијограда у Србији, под б) међу кнезовима и осталим господарима нашло се име Милосав Здравковић, кнез Ресавски. Дакле, ипак је наш кнез имао свој удео у издавању овог дела.

Међутим, иако је сва прилика да је Вук више пута боравио у Ресави,³⁴ кнеза Милосава Здравковића Ресавца помиње једино у *Српским народним њословицама*, тек 1849. године, уз причу о Грку и берберину, коју је код Ресавца и записао.³⁵

Сада прелазимо на језичке занимљивости. Наиме, док је Вук у *Писменици* из 1814. године разликовао херцеговачки и сремски говор, од 1817. године и критике Видаковићевог романа *Љубомир у Јелисијуму* штокавски дијалекат дели на три наречја: ерцеговачко, сремачко и ресавско.³⁶ Дакле, издваја ресавско наречје као посебно, које карактерише доследна замена *јайџа*. Тога става се држи и у Предговору уз *Рјечник*: „Ја сам овђе Српски језик раздијелио на три наречја: Ерцеговачко, Ресавско и Сремачко [...] Ресавским се говори по Браничеву, њо Ресави [курзив М. С.], по Лијевчу и по Темнићу и горе даље уз Мораву, по

³² Исто, 134/2.

³³ Вук Стеф. Карацић, *Прејиска I (1811–1821)*, 392.

³⁴ Д. Стаматовић, Б. Обрадовић, *Милосав Здравковић*, 133/2, два пута у новом кнежевом конаку; међутим, остало је забележено да се Здравковићев син Јосиф касније најдуже и најрадије задржавао у Вуковој кући у Бечу, која је била центар окупљања интелектуалаца, *исјо*, 137/2.

³⁵ *Исјо*, 77/2.

³⁶ Уп. и М. Јовановић, *Белићеве мисли о Вуку као дијалектологу*, у: Александар Белић, српски лингвиста века. Књ. 1. *О Александру Белићу на Научном састанку слависта у Вукове дане (1971–2016)*, Београд, 2016, 151–168.

наји Параћинској, по Црној ријечи и по крајини Неготинској.“ Поред доследне замене *јай̄а*: *девојка, леј̄еј̄и, деј̄е*, Вук још истиче и сибиларизацију код именица мушког рода на *к, г* у акузативу множине: *ој̄анце, орасе, кожусе, Турце* и код именица женског рода стари падежни наставак датива именица *а* кратко тврдих основа – *јай̄*: *дао девојке, дао жене*, и локатива: *седи у Ресаве*.

Ознаку Рес. и Срем. у *Рјечнику* носи неколико група речи. Реч је о системским територијалним одликама, односно о фонетским и морфофонолошким дијалектицима. Најпре се издваја група екавизама: *бег, бегаце, бегај̄и, беда, бедит̄и, беђење, бежан, бежање, бежај̄и, безгрешан, безгрешност̄и, бел, бела, Бела недеља, белица, беласање, беласит̄исе, белац, Бела црква, белега, бележење, бележит̄и, белило, белиља, белина, белит̄и, белит̄исе, белобрк, Белов, Беловар, беловина, беловлева, Белогрли, белонога, белуга, белугов, белење, Београд, беснет̄и, благовесит̄и, блед, браја, брај̄а, браца, брег, бресит̄и, вавек, веверица, вејавица, век, венац, венчање, вера, вејар, вешит̄и, водир, гнездит̄исе, грешит̄и, девер* итд. Уп. речнички чланак:

Бела, f (Рес. и Срем) само у загонетки: Бела белу зове: дај ми бело бела леба испод бела скута (т. ј. овца и јагње).

Другу групу са овом ознаком чине именице мушког рода које се мењају као именице женског рода: *Андра, Анџа, Арса, Аћа, Аца, Баба, Бабин, Бај̄а, Боја, Васа, Вића* итд. Код Вука су то све посебне одреднице упућене на „ерцеговачку“ варијанту.

Правих покрајинских речи има врло мало. Издвојићемо овом приликом један реликт у сваком погледу: **веднути**, нем (у Ресави и у Лијевчу) *vide* виђети. Дакле, глагол са старом прасловенском основном, потом сложеницу *Велигдан*, за коју Вук каже да се говори „доље преко Мораве“, Васкрс, а и данас живу у ресавском крају.

И за крај наводимо одредницу:

Ресава, f 1) најја Тупријска. 2) вода што тече кроз ту најју, Ресавац (вца), човек из Ресаве. Ресавкиња, жена из Ресаве. Ресавски, ка, ко.

Највише речи са територијалним обележјем у *Српском рјечнику* заступљене су из Црне Горе, Боке, из Бачке, дакле, из оних крајева где је било великих међукултурних контаката и где су преузете речи постале део свакодневице и нису се шириле по читавој територији. Према одређењу које Вук даје, ресавско наречје је у центру и репрезент је и чувар аутентичних словенских основа.

Marina Lj. Spasojević

RESAVA AND THE FIRST EDITION OF VUK STEFANOVIĆ
KARADŽIĆ'S *SRPSKI RJEČNIK*

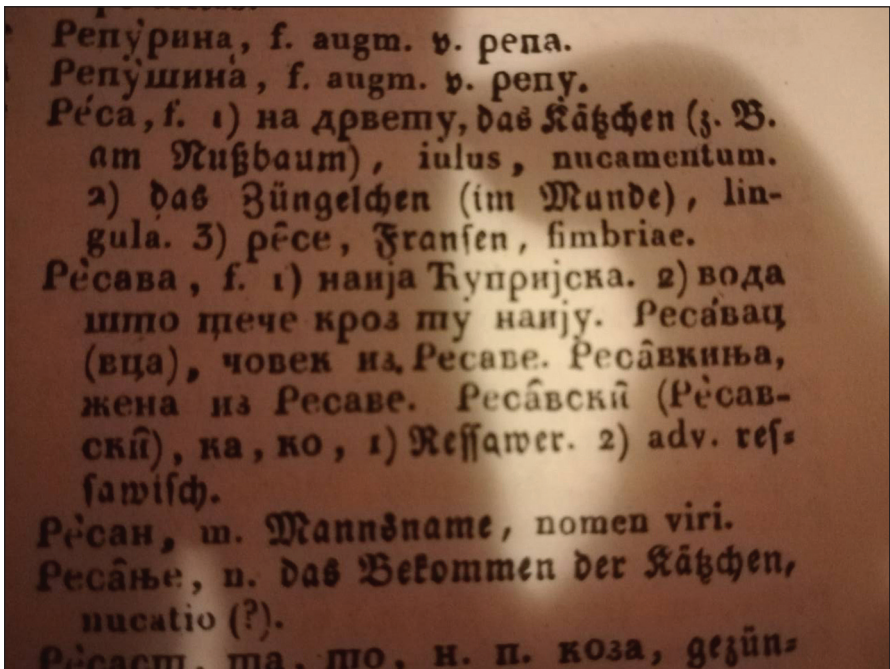
S u m m a r y

The paper highlights the ‘place’ of Resava in Vuk Stefanović Karadžić’s *Srpski rječnik* (*Serbian Dictionary*), published in 1818. The first section of the paper deals with the preparations for the publication of the *Dictionary* through a system of pre-subscription and the role of *Knez Milosav Zdravković Resavac* in this process. The second section focuses on the “Resava dialect” in the *Dictionary* and the few lexemes from this region that were included in it.

Keywords: *Srpski rječnik*, 1818 A.D., Vuk Stefanović Karadžić, Resava, *Knez Milosav Zdravković Resavac*.



Сл. 1. Кнез Милосав Здравковић Ресавић



Сл. 2. Ресава у Ср̩јском Рјечнику из 1818. године